

Radosław Dzieciołowski

Roztocze (Acari) Lednickiego Parku Krajobrazowego

Studia Lednickie 4, 499-503

1996

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ROZTOCZE (*ACARI*) LEDNICKIEGO PARKU KRAJOBRAZOWEGO

I. ROZTOCZE KURZU DOMOWEGO ZABUDOWAŃ W LEDNICKIM PARKU KRAJOBRAZOWYM — DONIESIENIE WSTĘPNE

WSTĘP

Roztocze (*Acari*) to zwierzęta o ogromnej różnorodności przystosowań. Są wolnożyjące lub pasożytnicze, drapieżne lub saprofityczne, znaleźć je można praktycznie wszędzie. Wiele z nich żyje w pobliżu człowieka lub wręcz na nim. Różne grupy ekologiczne można spotkać w mieszkaniach; wśród nich bardzo ważne znaczenie dla człowieka wydają się mieć dwie z nich: roztocze kurzu domowego i roztocze produktów przechowywanych. Szczególnie te pierwsze wymieniane są jako zwierzęta produkujące silnie alergogenne substancje; drugie z kolei, niszcząc produkty przechowywane (zboże, pasze itp.), mogą powodować bardzo poważne szkody w rolnictwie i hodowli, oczywiście przy masowych pojawach. Na świecie bardzo poważnie podchodzi się do problemu poznania tych zwierząt i metod zwalczania ich negatywnych oddziaływań. W Polsce, jak dotąd, z poważniejszym zainteresowaniem spotkały się roztocze produktów przechowywanych (Ignatowicz, Boczek, 1981). Natomiast nieliczne prace dotyczą roztoczy mieszkań (Solarz, 1995).

W publikacjach dotyczących inwentaryzacji fauny Lednickiego Parku Krajobrazowego zrobiono dotychczas niewiele. Spośród kręgowców zostały opracowane ptaki przez Bednorza i Kosińskiego (1993); prowadzone są również badania nad nietoperzami (Dzięciołowski, 1996). Obserwowano także strukturę makrozoobentosu Jeziora Lednickiego (Michałkiewicz, 1991, Pańczakowa i Michałkiewicz, 1993). Obecny tom zawiera pierwsze doniesienia dotyczące stawonogów lądowych — najbogatszej w gatunki grupy zwierząt (por. Banaszak, 1996).

MATERIAŁ I METODY

Materiał pobierałem przez ok. 2 lata (od 14.11.91 do 30.12.93) z 6 mieszkań (4 na terenie Wielkopolskiego Parku Etnograficznego i 2 w Rybitwach). Podstawowe dane o zebranych próbach znajdują się w tabeli 1.

Tabela 1

Podstawowe dane o zebranych próbach

Lp.	Nr próby	symbol stan.	liczba okazów	liczba gatunków	data zbioru
1	64	LA	31	3	14.11.91
2	67	LA	0	0	10.12.91
3	73	LA	0	0	08.01.92
4	76	LA	1	1	04.02.92
5	79	LA	2	2	10.03.92
6	82	LA	0	0	15.04.92
7	90	LA	4	1	03.06.92
8	96	LA	0	0	02.07.92
9	103	LA	10	3	05.08.92
10	105	LB	1	1	29.09.92
11	106	LC	0	0	29.09.92
12	109	LA	9	5	29.09.92
13	111	LD	0	0	29.09.92
14	113	LE	8	4	29.09.92
15	115	LA	0	0	10.11.92
16	116	LA	0	0	05.01.93
17	118	LA	0	0	29.09.92
18	119	LF	0	0	29.09.92
19	131	LA	2	2	02.02.93
20	136	LA	5	3	10.03.93
21	139	LC	0	0	10.03.93
22	140	LF	0	0	10.03.93
23	142	LC	0	0	30.03.93
24	144	LF	1	1	30.03.93
25	145	LA	2	2	30.03.93
26	147	LA	4	1	05.04.93
27	150	LF	1	1	05.05.93
28	152	LA	6	2	08.06.93
29	155	LA	261	7	28.07.93
30	160	LC	202	5	01.09.93
31	161	LF	7	4	01.09.93
32	170	LA	2	2	05.10.93
33	178	LA	8	7	02.11.93
34	180	LA	0	0	30.11.93
35	189	LA	3	2	30.12.93

Stanowiska:

LA — zabytkowa chata z Krobi przeniesiona do WPE i zamieszkała od ok. 12 lat;

LB — mieszkanie w kopii murowanej oficyny dworskiej z Łomnicy w WPE, I piętro;

LC — mieszkanie w kopii murowanej oficyny dworskiej w Łomnicy w WPE, parter;

LD — pokój gościnny w kopii dworu ze Studzieńca w WPE — zamieszkały sporadycznie;

LE — mieszkanie w zabytkowej szkole przeniesionej do Rybitw, zamieszkałe ok. 3 lata;

LF — mieszkanie w chacie przeniesionej do Rybitw, zamieszkałe ok. 2 lata.

Ze stanowiska LA próby pobierałem seryjnie — w sumie 23, z tego 15 okazało się pozytywnych.

Próby pobierałem z worka odkurzacza należącego do mieszkańców do worków foliowych i przewoziłem do laboratorium gdzie zwierzęta ekstrahowałem za pomocą aparatów Tullgrena.

Tak zagęszczony materiał przeglądałem pod mikroskopem stereoskopowym a roztocze preparowałem w płynie Faure'a. Niektóre, większe i silnie sklerotyzowane okazy (w tym głównie mechowce — *Oribatida*) pozostawiałem w 75% roztworze alkoholu. Oznaczałem z użyciem mikroskopu świetlnego lub mikroskopu z kontrastem fazowym.

WYNIKI I DYSKUSJA

Znalazłem ogółem 693 osobniki roztoczy należące do 30 gatunków, 21 rodzin i 4 podrzędów. Wykaz gatunków i ich liczebność zawiera tabela 2.

Zdecydowaną przewagę liczebną osiągnął *Dermatophagoides pteronyssinus* — uważany za gatunek o preferencjach do wyższej wilgotności niż *Dermatophagoides farinae* (dokładnie odwrotne wyniki otrzymano w Poznaniu gdzie mieszkania są zdecydowanie bardziej suche; Dzieciotowski i Magowski, w przyg.).

Dwa przypadki wysokiej liczebności roztoczy (próby nr 155 i 160) przypadają na wrzesień 1993 r. — kiedy to lato było wyjątkowo mokre (jest to dodatkowy dowód na preferencje wilgotnościowe tej grupy zwierząt). Podobne wyniki odnotowano również w Poznaniu (Dzieciotowski i Magowski, w przyg.).

Wysoka liczebność roztoczy z rodziny *Glycyphagidae* (*Lepidoglyphus destructor*, *Gohieria fusca*, a szczególnie *Glycyphagus privatus*) wynika z otoczenia badanych mieszkań (bliskość zabudowań gospodarskich — Hughes, 1976).

Pomimo wykazanej niskiej liczebności *Dermatophagoides farinae* i *Glycyphagus domesticus* nie są to gatunki przypadkowo występujące w kurzu domowym. Uwaga ta dotyczy również drapieżnego gatunku *Cheyletus eruditus*, który w małej liczebności, ale stosunkowo często spotykany jest w tym środowisku (Hughes, 1976). Pozostałe gatunki należy uznać za przypadkowo zawleczone z innych środowisk np. produktów przechowywanych lub z gleby.

Obecność *Dermanyssus gallinae* związana jest z masowym pojawem tego pasożyta w pobliskim kurniku. Było to jednak w kurzu stwierdzenie jednorazowe.

Tabela 2

Lista stwierdzonych gatunków

gatunek	liczebność
<i>Dermatophagoides pteronyssinus</i> (Trouessart, 1897)	310
<i>Glycyphagus privatus</i> Oudemans, 1903	164
<i>Lepidoglyphus destructor</i> (Schränk, 1781)	55
<i>Gohieria fusca</i> (Oudemans, 1902)	36
<i>Dermatophagoides</i> sp. indet.	31
<i>Dermanyssus gallinae</i> (De Geer, 1778)	29
<i>Glycyphagus</i> sp. indet.	8
<i>Oribatida</i> juv. indet.	7
<i>Dermatophagoides farinae</i> Hughes, 1961	6
<i>Glycyphagus domesticus</i> (De Geer, 1778)	5
<i>Tetranychus</i> sp. indet.	5
<i>Chamobates borealis</i> (Trägårdh, 1902)	4
<i>Cheyletus eruditus</i> (Schränk, 1781)	4
<i>Acarus farris</i> (Oudemans, 1905)	3
<i>Tetranychus urticae</i> C. L. Koch, 1836	3
<i>Acarus siro</i> compl. L., 1758	2
<i>Lorryia woolleyi</i> (Baker, 1968)	2
<i>Nothrus palustris</i> C. L. Koch, 1839	2

Gatunki o pojedynczych wystąpieniach nie zostały uwzględnione w tabeli 2. Były to: *Adoristes ovatus* (C. L. Koch, 1840), *Bdella strandi* Berlese, 1923, *Ceratozetoides* sp. indet., *Damaeidae* indet., *Diapterobatis humeralis* (Hermann, 1804), *Holostaspis oophila* Wasman, 1897, *Hoplophthiracarus vanderhammeni* Niedbała, 1991, *Hypochthonius rufulus* C. L. Koch, 1836, *Melanozetes mollicomus* (C. L. Koch, 1839), *Pergamasus* sp. indet., *Phytoseiidae* indet., *Pseudolorryia edwardbakeri* Kaźmierski, 1989, *Schelorbates laevigatus* (C. L. Koch, 1836), *Suctobelba* sp. indet., *Tarsonemus waitei* Banks, 1912 i *Triophtydeus immanis* Kuznietzow, 1973.

PIŚMIENNICTWO

- Banaszak J., 1996, Wstępne wyniki badań nad zasobami owadów zapylających w LPK. SL, t. 4, s. 495 – 498.
- Bednorz J., Kosiński Z., 1993, Tymczasowa lista fauny ptaków. (w:) Tymczasowy wykaz współczesnych roślin oraz awifauny Lednickiego Parku Krajobrazowego. pod red. K. Tobolskiego, Poznań, s. 55 – 62.
- Dzięciołowski R., 1996, Nietoperze (*Chiroptera*) Lednickiego Parku Krajobrazowego — stan dotychczasowych badań. SL, t. 4, s. 491 – 493.

- Dzięciółowski R., Magowski, W., w przygotowaniu, Mites of house dust in Poznań and vicinities.
- Hughes M. A., 1976, The mites of stored food and houses. Her Majesty's Stationery Office, London.
- Ignatowicz S., Boczek J., 1981, Roztocze — szkodniki roślin i produktów przechowywanych. Bibliografia 1967 – 1978. PWN, Warszawa.
- Michałkiewicz M., 1991, Struktura makrozoobentosu Jeziora Lednickiego, SL, t 2, 335 – 347.
- Pańczakowa J., Michałkiewicz M., 1993, Żywność i zanieczyszczenie oraz fauna denna Jeziora Lednica. w: Przeszłość regionu Ostrowa Lednickiego i jego perspektywy. pod red. Z. Kurnatowskiej, Poznań, s.: 69 – 79.
- Solarz K., 1995, Fauna i biologia *Pyroglyphidae* Polski, Wiadomości Parazytologiczne, 41(3), 343 – 353.

Radostaw Dzięciółowski
Zakład Morfologii Zwierząt
Instytut Biologii Środowiskowej
Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu